

ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมเวียดนามในวรรณกรรมเรื่องปลายฤดูแห่งความงาม

“Cuối Mùa Nhan Sắc”

REFLECTIONS OF VIETNAMESE SOCIETY AND CULTURE IN

“THE END OF THE SEASON OF BEAUTY”

สาธิต ทรงทรัพย์, ปริญญา ชิมบรรเลง

Sathit Songsup, Parinya Chimbanlang

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Rajamangala University of Technology Phra Nakhon, Srinakharinwirot University

Corresponding Author E-mail: sathit.s@rmutp.ac.th

Received March 10, 2026

Revised April 22, 2026

Accepted May 7, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมเวียดนามในเรื่องสั้น *Cuối Mùa Nhan Sắc* ของ เหงวียน หง็อก ตือ (Nguyễn Ngọc Tú) โดยมุ่งวิเคราะห์ผ่านโครงสร้างการเล่าเรื่องแบบย้อนเวลา (flashback) ซึ่งเป็นกลไกในการเชื่อมโยงอดีตและปัจจุบันเข้าด้วยกัน ผลการศึกษาพบว่า เรื่องสั้นดังกล่าวนำเสนอภาพสังคมเวียดนามผ่านสามช่วงเวลา ได้แก่ (1) ช่วงก่อนสงครามเวียดนาม ที่สะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ค่อนข้างมั่นคง และศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะศิลปะการแสดงก่ายเลื่อง (cải lương) ยังมีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของผู้คน (2) ช่วงสงครามเวียดนาม ซึ่งแสดงให้เห็นความผันผวนทางการเมืองและเศรษฐกิจ ส่งผลให้สถานะและวิถีชีวิตของศิลปินเปลี่ยนแปลงไป และ (3) ช่วงหลังสงครามเวียดนาม โดยเฉพาะภายใต้นโยบายปฏิรูปประเทศ (Đổi Mới) ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ จากการวิเคราะห์สามารถสังเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมได้ 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) ภาพสะท้อนด้านวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรม อันเป็นผลจากการยึดติดและการปรับตัวในสังคมโลกาภิวัตน์ (2) ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจอันเป็นผลมาจากแนวคิดทุนนิยม (3) ภาพสะท้อนด้านศิลปะการแสดงกับการคงอยู่อันเป็นผลจากแนวคิดสังคมสมัยใหม่

คำสำคัญ: ภาพสะท้อน, สังคมและวัฒนธรรมเวียดนาม, เรื่องสั้นเวียดนาม, วรรณกรรมเวียดนามร่วมสมัย

Abstract

This article aims to examine the social and cultural reflections of Vietnamese society in the short story *Cuối Mùa Nhan Sắc* by Nguyễn Ngọc Tú. The analysis focuses on the use of a flashback narrative structure, which serves as a mechanism to connect the past and the present. The findings reveal that the story portrays Vietnamese society across three historical periods: (1) the pre-Vietnam War period, reflecting relatively stable living conditions, in which traditional performing arts—particularly cải lương (Vietnamese folk opera)—played a significant role in people’s daily lives; (2) the Vietnam War period, which illustrates political and economic instability that affected the social status and livelihoods of artists; and (3) the post-war period, especially under the Đổi Mới reform policy, which led to structural economic transformation. The analysis further synthesizes three key aspects of social and

cultural reflection: (1) reflections on lifestyle, society, and culture resulting from both adherence to tradition and adaptation within the context of globalization; (2) reflections on economic conditions resulting from capitalist ideology; and (3) reflections on performing arts and their persistence under modern social conditions.

Keywords: Reflections, Vietnamese society and culture, Vietnamese short story, Contemporary vietnamese literature.

บทนำ

แนวคิดเรื่อง “วรรณกรรมกับสังคม” มุ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทวรรณกรรมกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และอุดมการณ์อย่างเป็นพลวัต โดยมองว่าวรรณกรรมมิได้เป็นเพียงงานสร้างสรรค์เชิงสุนทรียะ หากแต่เป็นพื้นที่ที่สะท้อนและผลิตซ้ำความหมายทางสังคมในเวลาเดียวกัน (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2552) วรรณกรรมสามารถถ่ายทอดภาพชีวิต ความคิด และปัญหาของผู้คนในแต่ละยุคสมัยได้อย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับชนชั้น ความเหลื่อมล้ำ และความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ซึ่งปรากฏผ่านตัวละครและโครงเรื่องที่เชื่อมโยงกับความเป็นจริงทางสังคม (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2543) ขณะเดียวกัน วรรณกรรมยังเป็นผลผลิตของบริบททางสังคมและอุดมการณ์ เนื่องจากผู้เขียนย่อมอยู่ภายใต้เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่หล่อหลอมมุมมองและการนำเสนอของตน (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2552)

วรรณกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เนื่องจากวรรณกรรมเป็นเรื่องราวที่สามารถฉายสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรมรวมไปถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ อิงอร สุพันธุ์วนิช (2554) ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมว่ามีความเกี่ยวข้องกันหลายลักษณะ กล่าวคือ วรรณกรรมจะสะท้อนให้เราารู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ณ ขณะนั้น และในขณะเดียวกันสังคมก็อาจมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมได้ แต่โดยส่วนใหญ่แล้ววรรณกรรมจะเป็นเครื่องสะท้อนสังคมได้เป็นอย่างดี เจตนา นาควัชร (2555) อธิบายว่าวรรณกรรมมิได้ดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยว หากแต่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสังคม ทั้งในฐานะผลผลิตของบริบททางสังคม และในฐานะกลไกที่สะท้อนและส่งอิทธิพลกลับไปยังสังคม

วรรณกรรมเรื่อง ปลายฤดูแห่งความงาม “Cuối Mùa Nhan Sắc” เป็นเรื่องสั้นที่แต่งขึ้นโดย เหงวียน หวีอก ตือ (Nguyễn Ngọc Tú) นักเขียนจากสมาคมนักเขียนเวียดนาม ถ่ายทอดเรื่องราวสภาพสังคมเวียดนามในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1955-1975 ซึ่งเป็นช่วงเวลาประเทศก้าวเข้าสู่สภาวะสงครามเวียดนาม รวมไปถึงเหตุการณ์ในช่วงหลังสงคราม นำเสนอผ่านตัวละครหลัก 3 คน ได้แก่ เฒ่าจิ้น (Ông chín) ห่ง (Hồng) และเถื่องแคนห์ (Thuòng Khanh) โครงเรื่องและเนื้อหากล่าวถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรมของประเทศเวียดนามตั้งแต่ก่อนเริ่มสงครามจนกระทั่งสงครามสงบลง รวมไปถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสงคราม อันก่อให้เกิดการปะทะกันระหว่างสังคมแบบดั้งเดิมกับสังคมสมัยใหม่ ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอันเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ จนเกิดการละเลยศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีส่วนช่วยสร้างเสริมเอกลักษณ์ของชาติมาจนถึงทุกวันนี้ Cuối Mùa Nhan Sắc ถูกนำมาแปลเป็นสำนวนภาษาไทยโดย มนธิรา ราโท มีชื่อเรื่องภาษาไทยว่า “ปลายฤดูแห่งความงาม” รวบรวมไว้ในหนังสือ “ดอกบัวบานในธารวรรณกรรม” เป็นหนังสือ 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาเวียดนาม และภาษาอังกฤษ โดยเกิดจากความร่วมมือด้านวรรณกรรมระหว่างสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยกับสมาคมนักเขียนเวียดนาม ตามโครงการวรรณกรรมสัมพันธ์ ซึ่งสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรมเป็นผู้สนับสนุนในการจัดพิมพ์

อย่างไรก็ตาม เรื่องสั้นปลายฤดูแห่งความงาม (Cuối Mùa Nhan Sắc) เป็นอีกหนึ่งวรรณกรรมเวียดนามที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปในช่วงเวลาขณะนั้นได้เป็นอย่างดี เนื่องจากผู้เขียนได้ถ่ายทอดเรื่องราวผ่านเหตุการณ์สำคัญและความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในประเทศเวียดนาม

ทั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาอย่างละเอียด ผู้ศึกษาจึงสนใจวิเคราะห์ข้อมูลจากต้นฉบับภาษาเวียดนามร่วมกับสำนวนแปลภาษาไทยโดย มนธิรา ราโท ซึ่งเป็นสำนวนที่ถ่ายทอดความหมายจากต้นฉบับไว้อย่างสมบูรณ์

ทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดวรรณกรรมกับการสะท้อนสังคมและวัฒนธรรม

วรรณกรรมมิได้เป็นเพียงผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะ หากยังเป็นพื้นที่สำคัญในการสะท้อนและถ่ายทอดภาพของสังคมและวัฒนธรรมของยุคสมัย แนวคิดด้านวรรณคดีจำนวนมากเสนอว่าวรรณกรรมสามารถทำหน้าที่เป็น “ภาพสะท้อนของสังคม” (literary reflection of society) ซึ่งแสดงให้เห็นโครงสร้างทางสังคม ค่านิยม ความเชื่อ และวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละช่วงเวลา (Wellek & Warren, 1956) ในขณะเดียวกัน แนวคิดการนำเสนอวัฒนธรรมในวรรณกรรม (cultural representation) ยังชี้ให้เห็นว่าวรรณกรรมมิได้เพียงสะท้อนความเป็นจริงของสังคมเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่ในการสร้างความหมายและการตีความเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ (Hall, 1997)

นอกจากนี้ แนวคิดสังคมวิทยาวรรณกรรม (Sociology of Literature) ยังอธิบายว่าวรรณกรรมเป็นผลผลิตของบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ โดยตัวบทวรรณกรรมสามารถสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประพันธ์ สังคม และโครงสร้างทางวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่ในช่วงเวลานั้น (Laurenson & Swingewood, 1972) ดังนั้น การศึกษาวรรณกรรมในมิติของการสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมจึงช่วยให้สามารถทำความเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของสังคมและการก่อรูปของค่านิยมทางวัฒนธรรมผ่านตัวบทวรรณกรรมได้อย่างลึกซึ้ง

2. วรรณกรรมเวียดนามกับบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์

วรรณกรรมเวียดนามมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ของประเทศ โดยเฉพาะในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 ซึ่งเวียดนามเผชิญกับเหตุการณ์สำคัญทั้งในด้านสงคราม การเมือง และการพัฒนาประเทศ วรรณกรรมในช่วงเวลาดังกล่าวจึงมักสะท้อนประสบการณ์ของผู้คนในสังคม รวมทั้งผลกระทบของความเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ต่อวิถีชีวิตและค่านิยมของผู้คน ภายหลังการสิ้นสุดสงครามเวียดนามในปี ค.ศ. 1975 และการดำเนินนโยบายปฏิรูปประเทศโดยเหมา (Đổi Mới) ในปี ค.ศ. 1986 เวียดนามได้เข้าสู่กระบวนการเปลี่ยนผ่านทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านโครงสร้างเศรษฐกิจ วิถีชีวิต และค่านิยมของผู้คนในสังคม (Marr, 2013) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาการของวรรณกรรมเวียดนามร่วมสมัย โดยนักเขียนจำนวนมากเริ่มหันมาเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งระหว่างค่านิยมดั้งเดิมกับกระแสความทันสมัย ตลอดจนผลกระทบของระบบเศรษฐกิจแบบตลาดและโลกาภิวัตน์ต่อชีวิตของผู้คนในสังคมเวียดนาม

วรรณกรรมหลังปี ค.ศ. 1975 จึงมิได้ทำหน้าที่เพียงถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ หากยังสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและจิตสำนึกของผู้คนในยุคเปลี่ยนผ่านอย่างชัดเจน ทั้งในด้านโครงสร้างครอบครัว วิถีชีวิตของชนชั้นต่าง ๆ และสถานะของศิลปวัฒนธรรมในสังคมสมัยใหม่ (มนธิรา ราโท, 2553) กล่าวได้ว่าวรรณกรรมเวียดนามร่วมสมัยทำหน้าที่เป็นพื้นที่ในการวิพากษ์และทำความเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของสังคมเวียดนามภายใต้บริบทของประวัติศาสตร์ การเมือง และเศรษฐกิจที่กำลังปรับตัวเข้าสู่ความเป็นสมัยใหม่

เหงวียน หง็อก ตือ (Nguyễn Ngọc Tú) เป็นนักเขียนร่วมสมัยที่มีบทบาทสำคัญในวรรณกรรมเวียดนาม โดยผลงานของเธอได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและในระดับนานาชาติ ผลงานของเธอมักนำเสนอเรื่องราวชีวิตของผู้คนในสังคมเวียดนาม โดยเฉพาะในบริบทของชุมชนชนบทและพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง ผ่านการสะท้อนประเด็นเกี่ยวกับวิถีชีวิตของผู้คน ความสัมพันธ์ทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงของ

วัฒนธรรมท้องถิ่นภายใต้กระแสความทันสมัย (Hoang, 2024) วรรณกรรมของเธอก็ยิ่งมักถูกศึกษาวิเคราะห์ในฐานะตัวบทที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของสังคมเวียดนามร่วมสมัย โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมกับบริบทของสังคมสมัยใหม่ รวมทั้งการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม

3. เทคนิคการเล่าเรื่องแบบย้อนเวลา (Flashback) ในวรรณกรรม

เทคนิคการเล่าเรื่องแบบย้อนเวลา (flashback) เป็นกลวิธีสำคัญในงานวรรณกรรมที่ใช้ในการนำเสนอเหตุการณ์ในอดีตเพื่อเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจพัฒนาการของตัวละครและบริบทของเรื่องได้อย่างลึกซึ้ง นักทฤษฎีการเล่าเรื่องอธิบายว่าโครงสร้างการเล่าเรื่องดังกล่าวช่วยให้ผู้เขียนสามารถจัดลำดับเหตุการณ์ในมิติเวลา และสร้างความหมายใหม่ให้กับเหตุการณ์ในเรื่องผ่านการย้อนกลับไปยังอดีต (Genette, 1980) ในมิติของการวิเคราะห์วรรณกรรม เทคนิค flashback ยังมีบทบาทสำคัญในการสะท้อนความทรงจำทางประวัติศาสตร์และประสบการณ์ทางสังคมของตัวละคร ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของยุคสมัยที่ปรากฏในเรื่องได้อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น การใช้เทคนิคการเล่าเรื่องแบบย้อนเวลาในวรรณกรรมจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ผู้ประพันธ์สามารถนำเสนอภาพสะท้อนของสังคมและวัฒนธรรมผ่านการเชื่อมโยงระหว่างอดีตและปัจจุบัน

สังคมเวียดนามที่ปรากฏในเรื่องปลายฤดูแห่งความงาม “Cuối Mùa Nhan Sắc”

เรื่องสั้นปลายฤดูแห่งความงาม (Cuối Mùa Nhan Sắc) ใช้โครงสร้างการเล่าเรื่องแบบย้อนเวลา (flashback) โดยเริ่มจากเหตุการณ์ในปัจจุบัน ก่อนย้อนกลับไปยังอดีตเพื่อเผยภูมิหลังและพัฒนาการของตัวละคร แล้วจึงหวนคืนสู่ปัจจุบันอีกครั้ง เทคนิคดังกล่าวไม่เพียงสร้างมิติทางอารมณ์ หากยังทำหน้าที่เปรียบเทียบบริบทสังคมเวียดนามในสามช่วงสำคัญ ได้แก่ ช่วงก่อนสงครามเวียดนาม สถานการณ์บ้านเมืองและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตัวละครยังคงเป็นปกติสุข ช่วงสงครามเวียดนาม ซึ่งเต็มไปด้วยความไม่มั่นคงทางการเมือง และช่วงหลังสงครามเวียดนามที่มีการปฏิรูปประเทศตามนโยบายโดยเหมา (Đổi Mới) ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงเศรษฐกิจและค่านิยมแบบตลาด การสลับภาพอดีตกับปัจจุบันจึงเป็นกลไกสำคัญในการสะท้อนและวิพากษ์ความเปลี่ยนแปลงทางชีวิต ศิลปวัฒนธรรม และการเมืองของสังคมเวียดนามในช่วงเปลี่ยนผ่านดังกล่าว โดยมีรายละเอียดสภาพสังคมทั้ง 3 ช่วงเวลา ได้แก่ 1) ช่วงก่อนสงครามเวียดนาม 2) ช่วงสงครามเวียดนาม และ 3) ช่วงหลังสงครามเวียดนามดังนี้

1. ช่วงก่อนสงครามเวียดนาม (ช่วงก่อน ค.ศ. 1955)

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องเป็นเหตุการณ์ที่เกิดในจังหวัดบักเลียว (Bạc Liêu) และเมืองไซง่อน (Sài Gòn) ซึ่งเป็นจังหวัดทางตอนใต้ของประเทศเวียดนาม ดังนั้น สภาพสังคมที่ปรากฏในเรื่องจึงเป็นสภาพสังคมของเวียดนามใต้ หลังการลงนามสนธิสัญญาเจนีวา และได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสเมื่อวันที่ 8 กันยายน 1945 ภายหลังการลงนามเวียดนามถูกแบ่งออกเป็นสองส่วนตามเส้นขนานที่ 17 คือ เวียดนามเหนือภายใต้ระบอบสังคมนิยม และเวียดนามใต้ภายใต้การสนับสนุนของชาติตะวันตก (Marr, 2013; Duiker, 2000) การแบ่งแยกดังกล่าวนำไปสู่ความแตกต่างเชิงโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม บริบททางประวัติศาสตร์ ซึ่งสะท้อนผ่านวรรณกรรมใน 3 ด้านสำคัญ คือ ด้านชีวิตความเป็นอยู่ ด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านการเมือง ดังนี้

1.1 ด้านชีวิตความเป็นอยู่

ชีวิตความเป็นอยู่ของคนเวียดนามใต้มีความเป็นอยู่ที่เจริญ มั่งคั่งร่ำรวย เนื่องจากเวียดนามใต้ได้รับการดูแลและพัฒนามาตั้งแต่สมัยอาณานิคมฝรั่งเศส เพราะทางตอนใต้ติดทะเล มีท่าเรือ ทำการค้าได้อย่างเสรี

ฝรั่งเศสได้วางระบบสาธารณูปโภคไว้อย่างเป็นระบบ และเมื่อถึงช่วงที่อเมริกาเข้ามาปกครอง เวียดนามใต้ก็ยังเจริญและมั่งคั่งมากยิ่งขึ้น เพราะอเมริกาได้เปิดการค้าอย่างเสรีและให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาทำการค้า ส่งผลให้มีเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาภายในประเทศพร้อมกับนักลงทุนมากมาย นอกจากนี้ ยังทำให้เศรษฐกิจของประเทศรุ่งเรืองเป็นอย่างมากอีกด้วย ในเรื่องปลายฤดูแห่งความงามได้กล่าวถึงชีวิตความเป็นอยู่ของตัวละครจีนก่อนช่วงเกิดสงครามเวียดนามไว้ว่า

“Ông là cháu nội đích tôn của hội đồng Nguyên. Từ nhỏ, gia tộc đã dành sẵn cho ông một cuộc sống no đủ, giàu sang mà không phải làm gì, cả nhà chiều chuộng. Được cái là ông hào sảng, rộng rãi thương người từ tấm bé. Bữa cúng đình ông mời gánh hát Sài Gòn về hát chơi”

(Nguyễn Ngọc Tư, 2013)

“...จีนมาจากครอบครัวที่มีฐานะ มีจิตใจกว้างขวาง จ้างคณะการแสดงกายเลื่องมาในงานฉลองของหมู่บ้าน และยอมทิ้งทรัพย์สมบัติเพื่อตามคณะละครกลับไซ่ง่อน...”

(มนธิรา ราโท, 2556)

ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมของเวียดนามใต้ในช่วงนั้น ที่มีความเจริญและร่ำรวย ความเป็นอยู่ที่สุขสบาย โดยสังเกตได้จากการกล่าวถึงตัวละครจีนที่ปรากฏในเรื่องสั้นว่ามาจากครอบครัวที่มีฐานะร่ำรวยและมีการจ้างคณะการแสดงกายเลื่องมาในงานฉลองของหมู่บ้าน

1.2 ด้านศิลปวัฒนธรรม

ศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญและปรากฏในเรื่อง คือ กายเลื่อง (Cải lương) เป็นการแสดงละครเวทีชนิดหนึ่งของประเทศเวียดนาม มีต้นกำเนิดมาจากทางภาคใต้ของประเทศ พัฒนามาจากวงดนตรีพื้นบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณราบลุ่มปากแม่น้ำโขง เป็นการแสดงบนเวที มีบทพูดและบทร้อง รวมทั้งมีการบรรเลงดนตรีเพื่อประกอบการแสดง กายเลื่องถูกดัดแปลงและปรับเปลี่ยนมาจากการแสดงงิ้วของจีน แต่เมื่อมีการนำมาทำการแสดงในแบบฉบับของเวียดนาม ก็ได้มีการปรับเปลี่ยนและดัดแปลงจนแตกต่างจากการแสดงงิ้วโดยสิ้นเชิง ทั้งด้านเนื้อหาและรูปแบบการแสดง (Nguyễn Ngọc Bach, 2014) ภายหลังในช่วงปี ค.ศ. 1960 ได้มีการเพิ่มการร่ายรำและสร้างสรรค์การแสดงให้น่าดึงดูดเพิ่มเติม เช่น ศิลปะการต่อสู้ เพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับการแสดง ลักษณะการแต่งกายจะแต่งด้วยชุดสมัยนิยมที่ได้รับวัฒนธรรมจากตะวันตก แต่ภายหลังมีการแต่งกายตามบทบาทตัวละครที่ได้รับ (Trần Văn Khê, 2007) จากเนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องสั้นได้กล่าวถึงการจ้างคณะละครกายเลื่องไปแสดง ทำให้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรมในช่วงก่อนเริ่มสงครามเวียดนาม ที่ยังคงดำรงอยู่คู่กับสังคมเวียดนามในสมัยนั้น เนื่องจากผู้คนยังให้ความสนใจและจ้างให้คณะละครไปทำการแสดงอยู่ ซึ่งนักแสดงก็ยังสามารถหารายได้จากการเล่นละครกายเลื่องได้เช่นกัน

1.3 ด้านการเมือง

ด้านการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นสะท้อนบริบททางการเมืองของเวียดนามในช่วงก่อนสงคราม ผ่านตัวละคร “เถื่องแคนห์” ซึ่งเป็นทั้งนักแสดงกายเลื่องและสมาชิกของขบวนการเวียดนาม (Việt Cộng) ที่กำลังปฏิบัติการกิจบางอย่างอยู่ แม้ผู้เขียนจะไม่ได้ระบุรายละเอียดของภารกิจดังกล่าวอย่างชัดเจน แต่การกล่าวถึงบทบาทของตัวละครนี้สะท้อนบรรยากาศทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้เพื่อเอกราชของเวียดนามในช่วงเวลาดังกล่าว ขณะเดียวกัน ตัวละคร “ห่ง” ที่คอยช่วยเหลือและสนับสนุนภารกิจของเถื่องแคนห์ ยังสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของประชาชนที่มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในยุคนั้น

2. ช่วงสงครามเวียดนาม (ช่วงระหว่าง ค.ศ. 1955–1975)

ในช่วงสงครามเวียดนาม สังคมเวียดนามได้ตกอยู่ภายใต้บรรยากาศแห่งความไม่มั่นคงทางการเมืองและความหวาดระแวงจากสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างอุดมการณ์ ระหว่างรัฐบาลเวียดนามใต้ที่ได้รับการสนับสนุนจากชาติตะวันตกกับขบวนการเวียดกง ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับเวียดนามเหนือ โดยกองกำลังเวียดกงคือ กองกำลังคอมมิวนิสต์ในเวียดนามใต้ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อต่อต้านรัฐบาลเวียดนามใต้ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา โดยมีความเชื่อมโยงกับรัฐบาลเวียดนามเหนือและพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม กลุ่มเวียดกงมีบทบาทสำคัญในการทำสงครามกองโจรและการเคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงสงครามเวียดนาม โดยมีเป้าหมายที่จะรวมประเทศเวียดนามภายใต้ระบอบสังคมนิยม (Duiker, 2000; Goscha, 2016)

สภาพสังคมดังกล่าวปรากฏสะท้อนในวรรณกรรมผ่านรายละเอียดเล็ก ๆ ที่แฝงนัยสำคัญ เช่น ฉากร้านกาแฟในยามเช้าที่ผู้คนสนทนาเรื่องสงครามอย่างเคร่งเครียด แสดงให้เห็นว่าสงครามมิได้จำกัดอยู่เพียงในสนามรบ หากแต่แทรกซึมเข้าสู่ชีวิตประจำวันของประชาชนทั่วไป ภายใต้บรรยากาศของความหวาดระแวง การจับตา และความไม่ไว้วางใจระหว่างผู้คนในสังคม บริบทดังกล่าวจึงสะท้อนผ่านวรรณกรรมใน 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านชีวิตความเป็นอยู่ ด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านการเมือง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่

ในช่วงสงครามเวียดนาม วิถีชีวิตของประชาชนในเวียดนามใต้ตกอยู่ท่ามกลางความไม่แน่นอนและความหวาดระแวง บรรยากาศของสงครามแทรกซึมเข้าสู่ชีวิตประจำวันอย่างชัดเจน ดังปรากฏในฉากร้านกาแฟที่ผู้คนพูดคุยถึงสถานการณ์บ้านเมืองตั้งแต่ยามเช้า สะท้อนว่าสงครามกลายเป็นส่วนหนึ่งของความคิดและความวิตกกังวลของสังคมโดยรวม มิใช่เพียงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสนามรบเท่านั้น สังเกตได้จากความตอนหนึ่งที่กล่าวว่า

“Sài Gòn bắt đầu khê đặc mùi chiến tranh. Sáng sáng, các quán cà phê chỉ toàn nói chuyện thời cuộc. Người ta nghe tiếng lính, tiếng còi xe cảnh sát và mùi thuốc súng như lẫn trong không khí”

(Nguyễn Ngọc Tư, 2013)

“บรรยากาศของไซ่ง่อนเริ่มมีกลิ่นอายของสงคราม เข้า ๆ นั่งร้านกาแฟล้วนพูดถึงเรื่องนี้กัน ได้ยินแต่เสียงทหารตำรวจและกลิ่นดินปืน”

(มนธิรา ราโท, 2556)

ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์สงครามเวียดนาม ได้เริ่มขึ้น โดยกล่าวถึงบรรยากาศในร้านกาแฟที่มีผู้คนล้วนกล่าวถึงตำรวจทหารและกลิ่นดินปืนที่กำลังเกิดขึ้น การนำเสนอฉากดังกล่าวในเรื่องนี้ผู้แต่งได้นำเสนอกลิ่นอายของสงครามผ่านการกล่าวถึงตัวละครและอุปกรณ์ที่เป็นส่วนหนึ่งของการทำสงครามเพื่อเป็นการฉายภาพสงครามที่ละเล็กละน้อย

2.2 ด้านศิลปวัฒนธรรม

ในมิติทางวัฒนธรรม สงครามส่งผลให้ศิลปะการแสดง โดยเฉพาะกายเลื่องค้อย ๆ สูญเสียพื้นที่ในสังคม จากที่เคยเป็นศูนย์กลางความบันเทิงและพิธีกรรมของชุมชน และต้องเผชิญภาวะผู้ชมลดลงและขาดการสนับสนุน ศิลปินจำนวนมากต้องแยกย้ายกันไปเพื่อเอาชีวิตรอดในภาวะสงคราม สังเกตได้จากความตอนหนึ่งที่ว่า

“Gánh hát rã nhanh, đào Hồng đợi ông về, nghe bà con bán đậu phộng thuốc lá trog rạp kể lại, kếp Thường Khanh bị quân cảnh bắt, đào Hồng ôm con bỏ trốn, ở lại, chỉ sợ vương cô lòng người cô yêu lung lạc”

(Nguyễn Ngọc Tư 2013)

“คณะกรรมการแสดงแยกย้ายกันไปอย่างรวดเร็ว หงไม่ได้อยู่รอเขา ได้ยินคนในร้านขายของ ขายบุหรืในคณะบอกว่า นักแสดงเถื่อนแคนท์ถูกจับ หงอุ้มลูกหนีไปด้วยกลัวว่าคนรักของเธอจะปฏิบัติภารกิจได้ไม่เต็มที่”
(มนธิรา ราโท, 2556)

ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการหยุดชะงักชั่วคราวของศิลปวัฒนธรรมเวียดนามเนื่องจากอยู่ในภาวะสงคราม นักแสดงกายเลื่องต่างแยกย้ายเพื่อเอาตัวรอดจากสถานการณ์ดังกล่าว อีกทั้งบางคนยังจำเป็นต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง การนำเสนอฉากดังกล่าวในเรื่องนี้ผู้แต่งต้องการสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบของสงครามต่อพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่ไม่สามารถดำเนินต่อไปด้วย ส่งผลให้สถานภาพของศิลปินกายเลื่องในสังคมเปลี่ยนแปลงไป

2.3 ด้านการเมือง

ในช่วงสงครามเวียดนาม สังคมตกอยู่ภายใต้บรรยากาศของความไม่มั่นคงทางการเมืองและความขัดแย้งทางอุดมการณ์ระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตของประชาชนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในเรื่องสั้น ปลายฤดูแห่งความงาม ผู้เขียนสะท้อนบริบททางการเมืองของช่วงเวลาดังกล่าวผ่านเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับขบวนการเวียดนาม (Việt Cộng) และการควบคุมของเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น การติดตาม การสอบสวน และการจับกุมผู้ที่ถูกสงสัยว่ามีความเกี่ยวข้องกับขบวนการทางการเมือง ดังนั้น การนำเสนอประเด็นทางการเมืองในวรรณกรรมเรื่องนี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงบรรยากาศของสังคมเวียดนามในช่วงสงคราม ที่ผู้คนต้องดำรงชีวิตท่ามกลางความไม่แน่นอน ความหวาดกลัว และแรงกดดันจากสถานการณ์ทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สังเกตได้จากความตอนหนึ่งที่กล่าวว่า

“Tụi nó nghe có người tố cáo đoàn Kim Tiêu có việt cộng nằm vùng, coi đi coi lại không thấy ai có lý do vô đoàn lạ như ông”

(Nguyễn Ngọc Tư, 2013)

“มีคนร้องเรียนว่าคณะกรรมการแสดงกิมเตียวซ่อนพวกเวียดนามไว้ เพราะเมื่อพิจารณาจากพื้นเพและสภาพแวดล้อมของสมาชิกในคณะ ไม่มีใครน่าสงสัยเท่าจริงอีกแล้ว”

(มนธิรา ราโท, 2556)

ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงขบวนการเวียดนาม ซึ่งเป็นคำเรียกกลุ่มคนเวียดนามที่เป็นคอมมิวนิสต์ในเวียดนามใต้ที่แฝงตัวเข้ามาอยู่กับคนทั่วไป โดยมีเป้าหมายเพื่อรวมเวียดนามใต้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของเวียดนามเหนือ โดยผู้แต่งต้องการนำเสนอบรรยากาศความหวาดระแวงและแรงกดดันทางการเมือง เนื่องจากมีการกล่าวถึงการซ่อนกลุ่มเวียดนาม ซึ่งกลุ่มดังกล่าวยังไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมเวียดนามใต้ในช่วงเวลานั้นทำให้ผู้คนในสังคมรู้สึกไม่ปลอดภัย

3. ช่วงหลังสงครามเวียดนาม (ช่วงหลัง ค.ศ.1975)

สังคมเวียดนามหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนามเป็นช่วงที่เวียดนามเหนือและเวียดนามใต้รวมประเทศและใช้ระบอบการปกครองแบบสังคมนิยม โดยพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามยังคงดำเนินนโยบายเร่งรัดการสร้างระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมผ่านการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตร การขยายรัฐวิสาหกิจ และการพัฒนาอุตสาหกรรมหนัก อย่างไรก็ตาม นโยบายดังกล่าวไม่สามารถบรรลุผลตามที่คาดหวัง ส่งผลให้รัฐบาลเวียดนามต้องปรับแนวทางเศรษฐกิจ โดยเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทมากขึ้น และลดการรวมศูนย์ทางเศรษฐกิจของรัฐลง (Marr, 2013; Goscha, 2016) การบริหารงานของรัฐในช่วงดังกล่าวก็ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ จนกระทั่งในปี ค.ศ.1986 รัฐบาลเวียดนามประกาศปฏิรูปเศรษฐกิจ “โด่ยเหมย” (Đổi Mới) โดยมีนโยบายให้ดำเนินการด้านเศรษฐกิจเป็นไปตามแบบประชาธิปไตย คือลดการผูกขาดโดยรัฐลง และเปลี่ยนการบริหารแบบศูนย์รวมแบบเบ็ดเสร็จเป็นระบบกลไกตลาดซึ่งรัฐเป็นผู้ควบคุม อีกทั้งเป็นการให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนและให้มีส่วนร่วมในการปกครองประเทศและปรับโครงสร้างทางการเมืองเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมให้เป็นไปในแนวทางทุนนิยมมากขึ้น (ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร, 2560)

จะสังเกตได้ว่าเป้าหมายของการพัฒนายุคใหม่เน้นเรื่องอุตสาหกรรมและความทันสมัย ถือเป็นพันธกิจร่วมกันของคนในชาติ ที่จะช่วยให้ประเทศมุ่งไปสู่การพัฒนาประเทศในยุคสมัยใหม่ ทุกคนคาดหวังที่จะได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจ ซึ่งในเรื่องสั้น ปลายฤดูแห่งความงาม ได้นำเสนอสังคมเวียดนามช่วงหลังสงครามเวียดนามเป็นสังคมเวียดนามสมัยใหม่ผ่านตัวละครไว้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านชีวิตความเป็นอยู่ ด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านการเมือง โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ด้านชีวิตความเป็นอยู่

หลังจากที่รัฐบาลประกาศนโยบายโด่ยเหมย (Đổi Mới) เพื่อระดมทุนจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนในประเทศเวียดนาม ปรับเปลี่ยนนโยบายให้มีการค้าเสรีมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เวียดนามต้องปรับตัวเข้ากับสังคมที่มีนักธุรกิจและผู้บริหารมืออาชีพเป็นผู้บริหารประเทศ เวียดนามจึงก้าวผ่านจากยุคสงครามสู่ยุคจินตนาการใหม่ที่พึ่งพิงเศรษฐกิจที่เป็นไปตามกลไกจากตลาดมากยิ่งขึ้น กลุ่มทหารและนักปฏิวัติต้องส่งมอบบทบาทในการพัฒนาประเทศสู่ชนชั้นนายทุนและนักธุรกิจ ซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

ในเรื่องปลายฤดูแห่งความงามได้กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงของตัวละครที่ก้าวเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ ตัวละครที่เป็นนักแสดงกายเลื่องต้องปรับตัวในด้านการดำเนินชีวิต เนื่องจากไม่สามารถหารายได้หลักจากการทำการแสดงได้แล้ว จึงต้องปรับเปลี่ยนอาชีพเป็นคนขายลอตเตอรี่และคนขายขนม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสังคมแบบตลาดที่ต้องหารายได้จากการทำการค้าขาย โดยสังเกตได้จากความตอนหนึ่งที่กล่าวว่า

“Để kiếm chút đỉnh tiền phụ thêm thịt cá cho bữa ăn, ông già Chin đi bán vé số, vừa có tiền vừa tìm tung tích của anh chị em đang còn lưu lạc. Đào Hồng lại gánh chè đi tận hàng cùng ngõ ngách”

(Nguyễn Ngọc Tư, 2013)

“เผ่าจิ้นออกไปขายลอตเตอรี่ได้ทั้งเงินและได้หาข่าวคราวของพี่น้องคนอื่น ๆ ที่เขากำลังตามหาอยู่ ส่วนหนึ่งก็หาขนมไปขายตามซอกซอยต่าง ๆ”

(มนธิรา ราโท, 2556)

ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไปของตัวละคร เนื่องจากไม่สามารถหารายได้จากการแสดงจึงต้องหันมาประกอบอาชีพค้าขายเพื่อหารายได้มาเลี้ยงชีพแทน ผู้แต่งต้องการนำเสนอ

ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจในช่วงหลังสงครามเวียดนามที่ค่อย ๆ เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจที่เป็นไปตามกลไกของตลาดมากขึ้นทำให้ศิลปินและพื้นที่ทางวัฒนธรรมถูกลดทอนบทบาทลง

3.2 ด้านศิลปวัฒนธรรม

จากสภาพสังคมในช่วงสมัยใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ประเทศให้ความสนใจกับการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้มีความเจริญและทันสมัยทัดเทียมกับนานาประเทศ แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ปัญหาวัฒนธรรมดั้งเดิมถูกทำลาย โดยในเรื่องปลายฤดูแห่งความงามได้นำเสนอสภาพสังคมเวียดนามด้านศิลปวัฒนธรรมในช่วงสมัยใหม่ ผ่านการเปลี่ยนแปลงของตัวละครที่ต้องทำอาชีพการค้าเพื่อหาเลี้ยงตนเอง ซึ่งไม่สามารถหารายได้จากการเล่นละครก่ายเลื่องได้อย่างแต่ก่อน โดยสังเกตได้จากความตอนหนึ่งที่กล่าวว่า

Thường Khanh đã già đi (ai mà chẳng vậy) nhưng cái phong thái tao nhã ung dung vẫn như ngày xưa. Suông gió cuộc đời không làm gì được ông khi ông đã sống khác cuộc sống của những người nghệ sỹ ở đây, một cuộc sống không chia ly, khổ đau, dằn vặt. Ông Chín chờ hoài, sao không nghe ông Khanh nhắc tới chuyện ngày xưa ông và Hồng từng có một đứa con, người ta dễ quên vậy sao ?

(Nguyễn Ngọc Tư, 2013)

เงื่องแกงห์แก่ไปมาก (ก็คงเหมือนกับทุกคน) แต่ท่าทางสุขุมเหมือนเดิม ไม่มีเปลี่ยน อาจเป็นเพราะเขาไม่ได้มีชีวิตแบบเดียวกันกับพวกศิลปินที่นี่ ชีวิตเขาไม่ต้องพลัดพราก ทุกข์ยาก และทนกับความบีบคั้น เฒ่าจิ้นรออยู่นานแต่ก็ยังไม่ได้ยินเงื่องแกงห์พูดถึงตอนที่เขากับหั่งมีลูกด้วยกัน คนเราลืมง่ายอย่างนั้นเลยหรือ

(มนธิรา ราโท, 2556)

ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า “เงื่องแกงห์” เป็นตัวละครที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในด้านชีวิตและความคิด โดยเฉพาะการที่เขาลืม “หั่ง” และไม่พูดถึงความสัมพันธ์ในอดีตอีกเลย การลืมนี้ไม่ได้เป็นแค่เรื่องส่วนตัว แต่สะท้อนถึงการตัดขาดจากความทรงจำและคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เคยมีร่วมกัน ขณะเดียวกัน ชีวิตของเงื่องแกงห์ที่มั่นคง สุขุม และไม่ต้องเผชิญความลำบากเหมือนศิลปินคนอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่าเขาได้ก้าวออกจากโลกของศิลปะดั้งเดิม ไปสู่ชีวิตแบบใหม่ที่มีความสำคัญกับความมั่นคงและความสำเร็จทางเศรษฐกิจ

“Nhà Buổi chiều nghèo, chi phí dựa vào kinh phí từ trên quận, từ lòng hảo tâm của bà con gần xa, cơm bữa nhiều ơ là nhiều rau mà ít xịu thịt. Vậy mà ai nấy đều vui, bởi cuộc sống trước đây của họ còn nghèo hơn, nghèo không thể tả, nghèo rớt mồng tơi. Người ở chùa, người bán vé số, người ngủ công viên, người hát rong, ít ai có nhà để về...”

(Nguyễn Ngọc Tư, 2013)

“บ้านยามบ้ายยากจน อยู่ได้ด้วยเงินช่วยเหลือจากอำเภอและผู้มีจิตศรัทธาใกล้เคียง กับข้าวมีแต่ผักแทบไม่มีเนื้อสัตว์ ศิลปินบางคนอยู่วัด บางคนขายลอตเตอรี่ บางคนนอนในสวนสาธารณะ ร้องเพลงขอเงิน”

(มนธิรา ราโท, 2556)

ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการแสดงก่ายเลื่องเป็นการแสดงเพื่ออนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ในสังคม ผ่านศิลปินสูงอายุ สะท้อนให้เห็นถึงสังคมสมัยใหม่ที่ไม่ได้ให้ความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของ

ชาติ แต่หลงไปกับสังคมสมัยใหม่ ซึ่งตัวละครเถียงแคะนั้นก็แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงโดยหันหลังให้กับการแสดงกายเลื่อง และอยู่ในสังคมใหม่ที่กำลังดำเนินอยู่ ซึ่งตัวละครเถียงแคะเปรียบเสมือนคนที่หันหลังให้กับศิลปวัฒนธรรมเพราะไม่ได้มาอยู่ร่วมหรือให้การสนับสนุนศิลปินที่ยังคงร้องเพลงกันอยู่ โดยสังเกตได้จากความตอนหนึ่งที่กล่าวว่า

“Ông Khanh gặp bà Hồng, lúc trời chạng vạng, khi bà quang gánh trở về. Nhìn thấy ông, bà mỉm cười, giở nón, Ông Khanh đứng chết lặng, ngẩn người ra, lòng ông đau đớn. Đó không phải là cái nhan sắc mà ông nhớ thương, chờ đợi. Không phải đào Hồng mà ông đã ôm trong tay ấp trong lòng, đã từng che chở, bao bọc cho ông những ngày xưa cũ.

(Nguyễn Ngọc Tư, 2013)

“เถียงแคะที่ได้พบกับหง่ ตอนนั้นเป็นเวลาพลบค่ำและเธอกำลังคอนหาบขนมกลับมาพอดี เธอยิ้มมุมปาก ถอดหมวกงอบ เถียงแคะทักตะลึง ยืนนิ่งอยู่กับที่ พอรู้สึกตัว เขารู้สึกเจ็บปวดเหลือเกิน นี่ไม่ใช่ความงามที่เขารักและเฝ้าคะเนิงหา นี่ไม่ใช่หง่ที่เขาเคยกอดอยู่แนบบอกผู้เคยประคับประคองและปกป้องในคืนวันเก่า ๆ”

(มนธิรา ราโท, 2556)

ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของศิลปวัฒนธรรมในช่วงเวลาดังกล่าว นักแสดงกายเลื่องมารวมตัวกันที่บ้านยามบ่าย ร้องรำกัันตามประสาผู้สูงอายุอย่างมีความสุข โดยได้รับการช่วยเหลือจากการขอรับเงินบริจาคแลกกับการออกแสดงในบางครั้ง อีกทั้งได้รับเงินสนับสนุนจากหน่วยงานในชุมชน

3.3 ด้านการเมือง

ภายหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนามในปี ค.ศ. 1975 และการรวมประเทศอย่างเป็นทางการในปี 1976 เวียดนามเข้าสู่ระบอบสังคมนิยมภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์ โครงสร้างการเมืองมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ และมุ่งสร้างเสถียรภาพของรัฐหลังความขัดแย้งยาวนาน อย่างไรก็ตาม ในระยะต้นหลังสงครามประเทศต้องเผชิญปัญหาเศรษฐกิจและการฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐานอย่างหนัก ต่อมาการประกาศนโยบายโดยเหมา (Đổi Mới) ในปี ค.ศ. 1986 นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญทางการเมืองและเศรษฐกิจ แม้เวียดนามยังคงโครงสร้างการปกครองแบบพรรคเดียว แต่รัฐได้ปรับบทบาทจากการควบคุมเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์ ไปสู่การเปิดพื้นที่ให้เป็นไปตามกลไกตลาดและการลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น การเปลี่ยนผ่านดังกล่าวสะท้อนให้เห็นการปรับตัวของอำนาจรัฐภายใต้บริบทโลกาภิวัตน์ (Goscha, 2016; Marr, 2013; Duiker, 2000)

ในวรรณกรรม ภาพสะท้อนทางการเมืองช่วงหลังสงครามมิได้ปรากฏในรูปของความรุนแรงหรือการปราบปรามอย่างเด่นชัด หากแต่แฝงอยู่ใน “ความเจ็บ” และ “การเปลี่ยนลำดับความสำคัญ” ของสังคม กล่าวคือ ศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมไม่ได้ถูกกดทับโดยสงครามอีกต่อไป หากกลับถูกลดทอนความสำคัญภายใต้กระแสการพัฒนาเศรษฐกิจและความทันสมัย การเมืองในยุคหลังสงครามจึงมิได้ควบคุมผ่านความหวาดกลัวเช่นในภาวะสงคราม หากแต่กำหนดทิศทางสังคมผ่านนโยบายการพัฒนาและการจัดสรรทรัพยากร

ดังนั้น ด้านการเมืองในช่วงหลังสงครามที่สะท้อนผ่านวรรณกรรม คือ การเปลี่ยนผ่านจากรัฐในภาวะสงครามสู่รัฐพัฒนา (developmental state) ซึ่งให้ความสำคัญกับความเจริญทางเศรษฐกิจเป็นหลัก และความเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายนี้เองที่ส่งผลโดยตรงต่อสถานะของศิลปินและศิลปวัฒนธรรมในสังคมสมัยใหม่ โดยภาพรวมที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง ผู้แต่งต้องการนำเสนอให้เห็นสังคมเวียดนามสมัยใหม่ที่ผู้คนหาเงินทางลัดจากการเสี่ยงโชค ตัวละครที่เป็นนักแสดงกายเลื่องต้องหาอาชีพอื่นทำเพื่อเลี้ยงปากท้อง แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้เห็นถึงคนที่หลงไปกับทุนนิยมจนหลงลืมรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเอง

ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมจากเรื่องสั้น “ปลายฤดูแห่งความงาม” Cuối Mùa Nhan Sắc

เรื่องสั้น ปลายฤดูแห่งความงาม Cuối Mùa Nhan Sắc ผู้แต่งต้องการสะท้อนให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ความเป็นชาติของเวียดนาม ซึ่งคนในสังคมสมัยใหม่ละเลยที่จะอนุรักษ์และให้ความสำคัญ แต่ในขณะเดียวกันก็เสนอแนะให้วัฒนธรรมดั้งเดิมต้องรู้จักปรับตัวเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ ผ่านการเล่าเรื่องประสบการณ์ชีวิตของตัวละครเอกทั้ง 3 ได้แก่ เหม่าจิ้น ห่ง และเถื่องแคนห์ ตั้งแต่ช่วงก่อนเริ่มสงครามจนถึงช่วงเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1. ภาพสะท้อนด้านวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรม อันเป็นผลจากการยึดติดและการปรับตัวในสังคมโลกาภิวัตน์ 2. ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจอันเป็นผลมาจากแนวคิดทุนนิยม และ 3. ภาพสะท้อนด้านศิลปะการแสดงกับการคงอยู่อันเป็นผลมาจากแนวคิดสังคมสมัยใหม่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ภาพสะท้อนด้านวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรม อันเป็นผลจากการยึดติดและการปรับตัวในสังคมโลกาภิวัตน์

ผู้ศึกษาได้ศึกษาภาพสะท้อนด้านวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรม อันเป็นผลจากการยึดติดและการปรับตัวในสังคมโลกาภิวัตน์ประกอบด้วย การยึดติดกับสังคมและวัฒนธรรมแบบเดิม และการปรับตัวของคนในสังคมต่อการเปลี่ยนแปลงจากระบบเศรษฐกิจอันเป็นผลมาจากแนวคิดทุนนิยม และโลกาภิวัตน์ ดังนี้

1.1 การยึดติดกับสังคมและวัฒนธรรมแบบเดิม

ตัวละคร “ห่ง” (Hồng) ซึ่งในภาษาเวียดนามหมายถึง “สีชมพู” หรือ “ดอกกุหลาบ” อันเป็นสัญลักษณ์ของความงาม สามารถตีความได้ว่าเป็นตัวแทนเชิงสัญลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะศิลปะการแสดงกายเลื่อง (Cải lương) ที่เคยรุ่งเรืองและเปล่งประกายงดงามในอดีต ความงามของหญิงสาวย่อมร่วงโรยไปตามกาลเวลา เช่นเดียวกับศิลปวัฒนธรรมที่เมื่อผ่านช่วงเวลาแห่งความรุ่งโรจน์ ก็อาจกลายเป็นสิ่งเก่าแก่ในสายตาสังคมสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างอยู่ที่ศิลปวัฒนธรรมสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ หากมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทใหม่

ในกรณีของห่ง ผู้เขียนนำเสนอภาพของตัวละครที่ยังยึดมั่นกับรูปแบบชีวิตและคุณค่าแบบเดิมอย่างเหนียวแน่น แม้บริบททางสังคมจะเปลี่ยนไปแล้ว การที่เธอต้องออกไปขายขนมสะท้อนว่าศิลปินไม่อาจเลี้ยงชีพด้วยการแสดงได้อีกต่อไป แต่วิธีการขายของเธอกลับเป็นการหาบคอนออกเฒ่าแบบดั้งเดิม มิใช่รูปแบบที่สอดคล้องกับความเป็นสมัยใหม่ อีกทั้งเหตุการณ์กระຈกบานใหม่ที่จิ้นซื้อมาให้ แต่เธอกลับปฏิเสธและเลือกใช้กระຈกกรอบทองเหลืองเก่า ๆ ที่มีวามหมายยิ่งต่อกัยการยึดติดกับภาพสะท้อนแบบเดิมของตนเอง กระຈกจึงมิใช่เพียงวัตถุ หากเป็นสัญลักษณ์ของทัศนคติต่อโลก ห่งเลื่อมมองตนเองผ่านวัตถุจากอดีตมากกว่าการยอมรับและมองเห็นตัวเองจากวัตถุสมัยใหม่

ขณะเดียวกัน ผู้เขียนยังสอดแทรกประเด็นการวิพากษ์สังคมผ่านตัวละครจิ้น ซึ่งทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงสะท้อนความไม่เข้าใจของสังคมยุคใหม่ต่อคุณค่าความรักและความงามแบบเดิม ตั้งแต่ฉากในร้านกาแฟที่เขากล่าวว่า “เวลาตกหลุมรักแล้วก็ต้องรัก พวกแกจะไปรู้อะไร มันเป็นความรักเก่าในอดีต” ไปจนถึงช่วงที่ถูกสอบสวนและคิดในใจว่าผู้คน “ไม่รู้ว่าความรักคืออะไร” และท้ายที่สุดเมื่อเขาตอบว่า “ใช่ แค่นั้น แต่หนุ่มสาวสมัยนี้จะไปเข้าใจอะไรกับเรื่องราวความรักของคนสมัยก่อน” คำพูดเหล่านี้มิได้กล่าวถึงเพียงความรักเชิงปัจเจก หากยังสะท้อนการตั้งคำถามต่อสังคมที่ละเลยคุณค่าทางจิตวิญญาณ และหันไปหลงใหลกระแสนิยมสมัยใหม่

ดังนั้น ตัวละครห่งจึงเป็นภาพแทนของศิลปวัฒนธรรมที่งดงามแต่ร่วงโรย และกำลังยืนอยู่ระหว่างการยึดมั่นกับอดีต ส่วนจิ้นทำหน้าที่เป็นผู้วิพากษ์สังคมที่ไม่เข้าใจรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเอง การวางตัว

ละครทั้งสองไว้ในบริบทสังคมที่เปลี่ยนผ่าน ทำให้เรื่องสั้นเรื่องนี้ไม่ได้เพียงเล่าเรื่องความรัก หากยังสะท้อนความแตกต่างระหว่างอดีตกับปัจจุบัน และระหว่างคุณค่าดั้งเดิมกับกระแสสมัยใหม่ได้อย่างลุ่มลึก

1.2 การปรับตัวของคนในสังคมต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการระบบทุนนิยมและกระแสโลกาภิวัตน์

หากตัวละคร “หัง” เป็นภาพแทนของการยึดมั่นในคุณค่าแบบดั้งเดิม ตัวละคร “จิ้น” กลับสะท้อนมิติของการปรับตัวต่อสังคมสมัยใหม่ได้อย่างชัดเจน จิ้นเลือกประกอบอาชีพขายลอตเตอรี่ ซึ่งเป็นวิธีที่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมากยิ่งขึ้น อาชีพดังกล่าวตั้งอยู่บนความหวัง ความใฝ่ฝัน และความต้องการความมั่งคั่งของผู้คนในสังคมสมัยใหม่ สะท้อนให้เห็นว่าเขาตระหนักถึงโครงสร้างเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป และสามารถปรับตัวให้ดำรงอยู่ภายใต้กระแสทุนนิยมได้ แม้จะมีข้อจำกัดที่เกี่ยวข้องกับศิลปะการแสดงโดยตรง

อย่างไรก็ตาม การปรับตัวของจิ้นมิได้หมายถึงการละทิ้งรากเหง้าทางวัฒนธรรม ตรงกันข้าม เขากลับทำหน้าที่เป็นผู้ประคับประคองความงามและศิลปวัฒนธรรมให้ยังคงมีชีวิตอยู่ ผ่านการดูแลอย่างใกล้ชิด การพยายามจัดหาอาหารหอม แป้ง ลิปสติก และกระຈกບານใหม่จากโลกสมัยใหม่ มิได้เป็นเพียงการเสริมความงามทางกายภาพ หากยังเป็นสัญลักษณ์ของความพยายามเชื่อมโยง “อดีต” กับ “ปัจจุบัน” ให้ดำรงอยู่ร่วมกันได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง จิ้นเป็นตัวละครที่สามารถก้าวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม แต่ไม่ปล่อยให้คุณค่าทางจิตวิญญาณสูญหาย เขาจึงเป็นภาพแทนของการปรับตัวเชิงสมดุล ระหว่างการอยู่รอดทางเศรษฐกิจกับการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ในขณะเดียวกัน เกื่องแคนห์เป็นอีกตัวละครหนึ่งที่สะท้อนผลของโลกาภิวัตน์และความทันสมัยในด้านหนึ่ง ช่วงก่อนสงคราม เขาเป็นนักแสดงกายเลื่องและมียศบพาทเชื่อมโยงกับขบวนการเวียดนาม แสดงให้เห็นว่าศิลปวัฒนธรรมเคยดำรงอยู่เคียงข้างอุดมการณ์และการต่อสู้เพื่อเอกราช แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคใหม่ เกื่องแคนห์กลับกลายเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จ มีฐานะ และดำรงชีวิตอย่างสง่างามในโลกสมัยใหม่ แต่เขากลับไม่สามารถมองเห็นความงามของหังได้อีกต่อไป ความงามที่เขาจดจำไว้เป็นเพียงภาพอดีต มิใช่ความงามในสภาพความเป็นจริงที่ผ่านกาลเวลาไปแล้ว

การเปลี่ยนแปลงของเกื่องแคนห์จึงเปรียบเสมือนภาพสะท้อนของรัฐหรือชนชั้นผู้นำในยุคใหม่ ที่หันไปให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และความทันสมัย มากกว่าการทะนุถนอมศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม เขาเลือกจดจำความงามในฐานะ “ภาพในความทรงจำ” มากกว่าการยอมรับคุณค่าที่ดำรงอยู่จริงในปัจจุบัน ความรักที่เคยมีจึงกลายเป็นเพียงอดีต เช่นเดียวกับศิลปวัฒนธรรมที่ถูกกลดทอนให้เป็นเพียงความทรงจำทางประวัติศาสตร์

ดังนั้น ตัวละครทั้งสาม ได้แก่ หัง จิ้น และเกื่องแคนห์ สะท้อนรูปแบบการตอบสนองที่แตกต่างกันของปัจเจกต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมภายใต้กระแสทุนนิยมและโลกาภิวัตน์ หังเป็นตัวแทนของการยึดมั่นในอดีต จิ้นเป็นตัวแทนของการปรับตัวอย่างประนีประนอม ส่วนเกื่องแคนห์เป็นภาพแทนของการก้าวเข้าสู่โลกสมัยใหม่ ความตึงเครียดระหว่างตัวละครเหล่านี้จึงสะท้อนพลวัตของสังคมเวียดนามในช่วงเปลี่ยนผ่านได้อย่างลึกซึ้ง

2. ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจอันเป็นผลมาจากแนวคิดทุนนิยม

เรื่องสั้น ปลายฤดูแห่งความงาม สะท้อนภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของสังคมเวียดนามในช่วงเปลี่ยนผ่านสู่ระบบเศรษฐกิจจากสังคมนิยมมาสู่ระบบเศรษฐกิจที่อิงความต้องการของตลาดได้อย่างแยบคาย โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่เพียงเป็นการนำกลไกตลาดมาใช้เท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของการเปิดรับแนวคิดแบบทุนนิยมที่ให้ความสำคัญกับการแข่งขัน ผลตอบแทน และความสำเร็จทางวัตถุ ส่งผลให้วิถีชีวิตและคุณค่าของผู้คนค่อย ๆ เปลี่ยนไปจากการยึดโยงกับศิลปวัฒนธรรมและความสัมพันธ์แบบเดิม ไปสู่การให้ความสำคัญกับโอกาสทางเศรษฐกิจและความอยู่รอดในระบบตลาดมากยิ่งขึ้น ภายหลังแนวนโยบายปฏิรูป

ประเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี โครงสร้างคุณค่าของสังคมก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไป ผู้คนหันไปให้ความสำคัญกับความมั่งคั่ง ความทันสมัย และความก้าวหน้าทางวัตถุ จนศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม โดยเฉพาะศิลปะการแสดงกายเลื่องค้อย ๆ ถูกลดบทบาทลง

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมิได้เสนอภาพของการเสื่อมถอยเพียงด้านเดียว หากยังชี้ให้เห็นว่าการปรับตัวเป็นเงื่อนไขสำคัญของการดำรงอยู่ในสังคมสมัยใหม่ ตัวละครจึงเป็นภาพแทนของการประคับประคองทั้งชีวิต และวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ภายใต้ระบบเศรษฐกิจใหม่ ขณะที่ตัวละครหนึ่งซึ่งยึดมั่นในรูปแบบเดิมโดยไม่ปรับเปลี่ยน กลับจบชีวิตลงอย่างเปราะบาง เปรียบเสมือนศิลปวัฒนธรรมที่หากไม่พัฒนาให้สอดคล้องกับยุคสมัย ก็อาจไม่สามารถดำรงอยู่ได้ในบริบทใหม่ การเสียชีวิตของหนึ่งจึงมิได้เป็นเพียงจุดจบของตัวละคร หากยังเป็นสัญลักษณ์ของความดั้งเดิมที่ไม่สามารถต่อรองกับกระแสทุนนิยมได้

ฉากบ้านยามบ่ายมีนัยสำคัญอย่างยิ่งในเชิงสัญลักษณ์ ชื่อที่จิ้นตั้งให้โดยกล่าวว่า “ยามบ่ายยังคงมีแสงแดด พวกศิลปินยังมีบทบาทในสังคม” แสดงให้เห็นความพยายามรักษาคุณค่าและศักดิ์ศรีของศิลปิน แม้จะอยู่ในช่วงปลายชีวิตก็ตาม คำว่า “ยามบ่าย” จึงมิใช่สัญลักษณ์ของความมืดมน หากเป็นช่วงเวลาที่ไม่แจ่มใสจะอ่อนลง แต่ยังไม่ดับสูญ การจัดการแสดงในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ซึ่งตรงกับวันมาฆบูชา ยิ่งตอกย้ำความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับศาสนาและพิธีกรรมในสังคมเวียดนาม แสดงให้เห็นว่าศิลปะการแสดงยังคงเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างวัฒนธรรมและความเชื่อของชุมชน

ในทางตรงกันข้าม ผู้เขียนยังสอดแทรกภาพของสังคมบริโภคนิยมผ่านรายละเอียดเล็ก ๆ เช่น กระดาษห่ออะหมี่กิ่งสำเร็จรูปที่ปลิวตามหลังหนึ่ง ฉากดังกล่าวมิใช่เพียงภาพบรรยายบรรยากาศ หากสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและพฤติกรรมผู้บริโภค จากเส้นอะหมี่ที่ทำสดใหม่ ไปสู่ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อธุรกิจและกำไร ภาพกระดาษห่ออะหมี่จึงเป็นสัญลักษณ์ของโลกทุนนิยมที่คืบคลานเข้ามาในชีวิตประจำวัน และค่อย ๆ แทนที่ความเรียบง่ายแบบดั้งเดิม

ดังนั้น เรื่องสั้นเรื่องนี้มิได้เพียงสะท้อนผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการนำกลไกตลาดมาใช้ ซึ่งสะท้อนอิทธิพลของแนวคิดแบบทุนนิยม หากยังตั้งคำถามต่อทิศทางการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับความเจริญทางวัตถุมากกว่าคุณค่าทางวัฒนธรรม ขณะเดียวกันก็เสนอแนวคิดว่าการดำรงอยู่ของศิลปวัฒนธรรมในสังคมที่มีความเป็นทุนนิยมมิได้เป็นไปได้ หากแต่ต้องอาศัยการปรับตัว การประคับประคอง และการสร้างพื้นที่ใหม่ให้ศิลปะสามารถอยู่ร่วมกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีศักดิ์ศรี

3. ภาพสะท้อนด้านศิลปะการแสดงกับการคงอยู่อันเป็นผลจากแนวคิดสังคมสมัยใหม่

ผู้แต่งใช้ความงามที่เกิดขึ้นในเรื่องให้สัมพันธ์กับศิลปวัฒนธรรมของเวียดนาม โดยการใช้การแสดงกายเลื่องเป็นตัวแทน เนื่องจากในปัจจุบันกายเลื่องค้อย ๆ เริ่มหายไปจากสังคมเวียดนามด้วยหลายปัจจัย เช่น ขาดคนเขียนบทละคร ไม่มีพื้นที่ทำการแสดง ขาดคนสืบทอด และนักแสดงเริ่มแก่ลงและเสียชีวิต โดยนำเสนอผ่านมุมมองทางสังคมที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับฤดูกาลที่มีการเปลี่ยนแปลง เพราะเมื่อฤดูกาลเดินทางมาถึงช่วงปลายฤดูก็ย่อมไม่งดงามเหมือนช่วงต้นฤดู เช่นเดียวกับศิลปวัฒนธรรมที่รุ่งเรืองในช่วงสมัยก่อน เมื่อก้าวเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ที่มีสิ่งทันสมัยดึงดูดความสนใจ ก็ทำให้ผู้คนจำนวนหนึ่งมองว่าเก่าและล้าสมัย จึงไม่เห็นถึงความงามของสิ่งเหล่านี้อีก แต่ฤดูกาลยังสามารถหวนกลับมาใหม่ในปีต่อไป ซึ่งก็เหมือนกับเป็นความหวังในการรอคอยให้สิ่งเหล่านี้กลับมาเจริญรุ่งเรืองในสังคมอีกครั้ง

โดยเหมย (Đôi Mối) หมายถึงการเปลี่ยนแปลงใหม่ ซึ่งสะท้อนผ่านตัวละคร “เถื่องแคงห์” ที่ละเลยศิลปวัฒนธรรมในยุคสมัยใหม่ เนื่องจากสังคมในช่วงปฏิรูปเศรษฐกิจหันมาให้ความสำคัญกับกลไกตลาดและความเจริญทางวัตถุมากขึ้น เถื่องแคงห์จึงเป็นภาพแทนของบุคคลที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดแบบทุนนิยมที่มุ่งเน้นความสำเร็จทางเศรษฐกิจ โดยการ “ลืม” หนึ่ง ซึ่งเป็นตัวแทนของศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม แสดงให้เห็นว่า

สังคมเริ่มให้ความสำคัญกับความเจริญมากกว่าการรักษาวัฒนธรรม ขณะเดียวกัน ตัวละคร “หัง” สะท้อนคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมที่มีบทบาทต่อการสร้างชาติ ดังจะเห็นจากการเสียสละเพื่อไม่ให้ภารกิจของเถื่องแค่งหัล้มเหลว อย่างไรก็ตาม ผู้แต่งได้วิพากษ์ให้เห็นว่า ในยุคโลกาภิวัตน์ ศิลปวัฒนธรรมกลับถูกลดความสำคัญลง เมื่อเทียบกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ถูกมองว่าเป็นพลังหลักของความเจริญ

นอกจากนี้ ผู้แต่งยังใช้ฉากเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมเวียดนามในสมัยหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม ไม่เพียงแต่การบรรยายถึงลักษณะทางกายภาพของหังที่แก่ชรา และยังคงกล่าวถึงลักษณะความเป็นอยู่ของหังในสมัยใหม่ว่าเป็น “เพิงเก่าใกล้กับบ่อน้ำที่เต็มไปด้วยผักตบชวา ซึ่งตั้งอยู่บริเวณท้ายซอย” รวมไปถึงฉากที่จิ่นมองดูหังจากใต้ต้นไม้ต้นหนึ่งที่อายุมากโข มากเสียจนไม่ออกดอกอีกต่อไปแล้ว แสดงให้เห็นถึงความเป็นอยู่ของศิลปวัฒนธรรมในช่วงนี้ว่าไม่มีทางไป ถ้าหัง มีอุปสรรค และมองไม่เห็นทางที่จะก้าวต่อไป

สรุป

เรื่องสั้น ปลายฤดูแห่งความงาม (Cuối Mùa Nhan Sắc) สะท้อนภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมเวียดนามในช่วงเปลี่ยนผ่านจากสังคมดั้งเดิมไปสู่สังคมสมัยใหม่ โดยผู้เขียนใช้ชีวิตและชะตากรรมของตัวละครหลัก ได้แก่ หัง จิ่น และเถื่องแคนห์ เป็นสัญลักษณ์แทนการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมในแต่ละรูปแบบ หังเป็นภาพแทนของศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เคยรุ่งเรืองแต่กำลังร่วงโรย และยังคงยึดมั่นกับคุณค่าในอดีต จิ่นเป็นตัวแทนของการปรับตัวต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมสมัยใหม่ ขณะที่เถื่องแคนห์สะท้อนภาพของบุคคลในสังคมยุคใหม่ที่ประสบความสำเร็จภายใต้บริบทของความทันสมัย แต่กลับหลงลืมรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเอง

ในมิติทางเศรษฐกิจ เรื่องสั้นสะท้อนผลกระทบของระบบสังคมนิยมแบบตลาดและกระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นภายหลังกฎหมายปฏิรูปประเทศโดยเหเมย (Đổi Mới) ซึ่งทำให้สังคมหันไปให้ความสำคัญกับความมั่งคั่งและความทันสมัย ส่งผลให้ศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม โดยเฉพาะศิลปะการแสดงก่ายเลื่อง (Cải Lương) ค่อย ๆ ถูกลดบทบาทลงและกลายเป็นสิ่งที่ถูกละเลยในสังคมสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนยังเสนอแนวคิดที่ว่าศิลปวัฒนธรรมมิได้สูญหายไปโดยสิ้นเชิง หากสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง

ดังนั้น เรื่องสั้นเรื่องนี้มิได้เป็นเพียงการเล่าเรื่องชีวิตของตัวละคร หากยังทำหน้าที่เป็นภาพสะท้อนและการวิพากษ์สังคมเวียดนามในมิติทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม พร้อมทั้งตั้งคำถามต่อทิศทางการพัฒนาของสังคมสมัยใหม่ที่ให้ความสำคัญกับความเจริญทางวัตถุมากกว่าคุณค่าทางวัฒนธรรม และชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของการรักษาและปรับตัวของศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ อีกทั้งยังช่วยให้เข้าใจวรรณกรรมเวียดนามในฐานะพื้นที่สะท้อนประวัติศาสตร์สังคม และวัฒนธรรม ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมในแต่ละช่วงเวลา

เอกสารอ้างอิง

- เจตนา นาควัชระ. (2555). ทางสายกลางแห่งการวิจารณ์. กรุงเทพฯ: โอเพ่นบุ๊กส์.
- ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร. (2560). นโยบายการพัฒนาแบบระบบเศรษฐกิจการตลาดตามแนวทางสังคมนิยมของเวียดนาม. วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 4(1), 43–66.
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2552). ความไม่หลากหลายของความหลากหลายทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สมมติ.

- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2543). ปากไก่และใบเรือ: ว่าด้วยการศึกษาประวัติศาสตร์-วรรณกรรมต้นรัตนโกสินทร์ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: แพรว.
- มนธิรา ราโท. (2553). วรรณกรรมเวียดนามหลังปี ค.ศ. 1975: พลวัตและการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2556). ปลายฤดูแห่งความงาม. ใน สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม (บ.ก.), ดอกบัวบานในธารวรรณกรรม (น. 77–86). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิงอร สุพันธุ์วนิช. (2554). วรรณกรรมกับสังคม: ภาพสะท้อนจากนวนิยายปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Duiker, W. J. (2000). *Ho Chi Minh: A life*. New York, NY: Hyperion.
- Genette, G. (1980). *Narrative discourse: An essay in method*. Ithaca: Cornell University Press.
- Goscha, C. (2016). *Vietnam: A new history*. New York: Basic Books.
- Hall, S. (1997). *Representation: Cultural representations and signifying practices*. London: SAGE Publications.
- Marr, D. G. (2013). *Vietnam: State, war, and revolution (1945–1946)*. Berkeley: University of California Press.
- Nguyễn Ngọc Bạch. (2014). Quá trình hình thành nghệ thuật sân khấu cải lương: Từ ca ra bộ đến hình thành. Văn Nghệ Sông Cửu Long. Retrieved January 25, 2026, from <https://amnhac.fm/index.php/bai/412-cai-luong/3963-qua-trinh-hinh-thanh-nghe-thuat-san-khau-cai-luong-tu-ca-ra-bo-den-hinh-thanh>
- Nguyễn Ngọc Tư. (2013). Cuối mùa nhan sắc. In สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม (บ.ก.), ดอกบัวบานในธารวรรณกรรม. (น. 329–338). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Laurenson, D. T., & Swingewood, A. (1972). *The sociology of literature*. London: Paladin.
- TH.H. (2006). Cánh đồng bất tận đoạt giải thưởng Hội Nhà văn Việt Nam 2006. Báo Tuổi Trẻ. Retrieved January 25, 2026, from <https://tuoitre.vn/canh-dong-bat-tan-doat-giai-thuong-hoi-nha-van-vn-2006-167462.htm>
- Trần Văn Khê. (2007). Cải lương, nghệ thuật sân khấu truyền thống nam bộ Việt nam. Retrieved April 21, 2026, from <http://vietsciences.free.fr/vietnam/amnhac/cailuongnghethuatsankhau.htm>
- Hoang, T. T. D. (2024). Archetypes of natural ecology in works “Endless Fields” and “River” by Nguyen Ngoc Tu. *Pakistan Journal of Life and Social Sciences*, 22(2), 5843–5847.
- Wellek, R., & Warren, A. (1956). *Theory of literature*. New York: Harcourt, Brace & World, Inc.